

PROLOOG

Erfurt
Oost-Duitsland
December 1972

‘We lopen achter. Ik ben niet verantwoordelijk voor het weer.’

Christian Dresner knikte en bleef door de vuile voorruit van de Trabant kijken. Buiten hing overal ijs aan. Vervallen huizen glinsterden aan weerskanten van de smalle weg, kluwens elektrische leidingen zakten door onder het gewicht en de kasseien fonkelden verblindend in het licht van hun koplampen.

‘We zouden meteen naar het rendez-vous moeten,’ vervolgde de chauffeur nerveus. ‘Het is bijna middernacht.’

‘Jij hebt ons geld aangenomen,’ zei Dresner. ‘Nu zul je het doen zoals wij zijn overeengekomen.’

De man boog zich over het vettige stuur. Hij fronste zijn wenkbrauwen, terwijl hij de auto wat harder probeerde te laten rijden zonder de grip op de weg te verliezen.

Vanaf de achterbank klonk een zacht geritsel, gevolgd door een stem die amper verstaanbaar was boven de sukkelende motor van communistische makelij uit. ‘Christian?’

Dresner draaide zich om en keek naar de magere man die een diplomatenkoffertje tegen zijn borst drukte. Gerhard Eichmann was zesentwintig en twee jaar ouder dan hij, maar door zijn voorkomen en manier van doen leek hij eeuwig te blijven hangen tussen een puber en een volwassene. Maar ondanks die indruk was hij een briljante psycholoog – iets wat hooglijk gewaardeerd werd door Sovjet-politici met de obsessie om elk aspect van het leven van hun volk te beheersen. Belangrijker was echter dat Eichmann een echte vriend was – een zeldzame schat in een wereld vol fanatieke apparatsjiks, geheime politie en wanhopige informanten. Misschien was de tengere man wel de enige vriend die hij ooit zou hebben. Maar dat deed er niet toe. Eentje zoals hij was genoeg, meer dan de meesten konden hopen.

‘Maak je niet druk, Gerd. Straks worden we wakker in een warm bed in het Westen. Dan zullen we vrij zijn om te doen wat we willen,

om te worden wat we willen. Dat beloof ik je.'

Eichmann glimlachte flauw naar hem en omklemde het koffertje nog steviger. Dat was het enige wat ze meenamen, het enige van waarde wat ze bezaten. Het bevatte de verslagen van het onderzoek dat was verricht op een afgelegen faciliteit waar ze de afgelopen vier jaar nagenoeg gevangenen waren geweest. Het ruilmiddel dat ze zouden gebruiken om een begin te maken met hun nieuwe leven.

De auto minderde vaart en Dresner keek weer voor zich uit terwijl ze een kronkelweg op reden, waarvan de lichte helling al snel te steil bleek voor de afgesleten banden.

Hij stapte uit voordat ze volledig tot stilstand waren gekomen. Toen zijn voeten vat kregen op het ijs, liep hij verder. Eichmanns panische smeekbeden gingen verloren in de vallende sneeuw.

Het gebouw kwam in zicht toen de helling afvlakte: de gebarsten en verschoten gevelbogen, de afbladderende toren die net als alles en iedereen eromheen in verval was geraakt.

Het zwakke licht uit het bovenste raam zag er net zo uit als op de dag dat hij was meegenomen, maar hij wendde zijn blik af, bang dat het hem mee zou slepen naar het verleden. Dat het bange, vertwijfelde kind dat hij was geweest zou terugkeren en hem zou overweldigen.

De poort die hij zich herinnerde was nu verdwenen. Hij voelde dat zijn ademhaling oppervlakkig werd toen hij door de leegte liep waar de poort was geweest. De schommel stond er nog steeds, vastgevroren in de modderige tuin samen met een doormidden gebroken wipwap en een klimrek. In zijn kindertijd had er nog verf op gezeten – felrode en -gele vlekken die de dagen van voor de oorlog opriepen. Voor de Sovjets. Op zeldzame heldere middagen verloor hij zichzelf in hun kleurenpracht en probeerde hij terug te gaan naar een tijd dat kinderen met een thuis en een familie daar lachend op klauterden.

Nu was zelfs dat verdwenen, opgeslokt door roest of geblakerd door het roet van de kolenvuren die men stookte om de kou te verdrijven.

Hij trok zijn jas dicht om zijn nek en liep door de stille tuin. Bij de voordeur bleef hij staan. Hij klopte erop met zijn blote vuist. Toen er geen reactie kwam, pakte hij de schop die tegen het hekje stond en timmerde hij met het handvat op het harde hout. De damppluim van zijn adem benam hem het zicht terwijl hij op de deur bleef beuken. Meteen kwamen er jaren van onderdrukte woede, hulpeloosheid en haat naar boven.

Binnen ging een licht aan. Hij deed een stap terug en hield de schop in zijn bevende hand.

Maar toen de deur openging, was het niet de man voor wie hij was gekomen. Het was de vrouw die hem meer dan vijftien jaar geleden had uitgezwaaid. Haar bloempotkapsel en haar preutse kledingstijl waren onveranderd, maar nu hing de huid onder haar kin los en had ze moeite om scherp te zien.

‘Hallo, Marta.’

De snelle herkenning werd meteen gevolgd door de angst die hij niet had voorzien omdat hij te veel met zichzelf bezig was. Dat was niet wat Dresner in haar wilde oproepen en opeens schaamde hij zich. Zij was nooit een slechte vrouw geweest. Alleen zwak. En dom.

Hij schoof langs haar. Het werd helemaal niet minder koud toen hij voor een brede trap langs liep die naar de eerste verdieping leidde. Bovenaan verborgen de wezen die daar vastzaten zich in de schaduw, net zoals hij telkens had gedaan als er een onverwachte bezoeker kwam. Ze zaten muisstil, hielden hun adem in en zeiden tegen zichzelf dat het ditmaal een lang verloren ouder, neef, nicht, broer of zus zou zijn. Dat het iemand zou zijn die ze mee zou nemen.

Hij stortte zich in het donker, omzeilde her en der verspreid meubilair dat hij zich herinnerde en liep zachtjes de wenteltrap in de toren op. De deur boven aan de trap werd omlijst door grijs licht dat door de kier rond de deurstijl scheen. Hij bleef er even voor staan en probeerde het gevoel dat hij er op dat moment was te scheiden van de keren dat hij er eerder was geweest.

‘Wat wil je?’ hoorde hij aan de andere kant van de deur. ‘Ga weg, als je weet wat goed voor je is!’

Maar Dresner pakte de deurkruk en ging naar binnen. Hij voelde de warmte van de petroleumkachel waarvan ze allemaal wisten en droomden. Eerst negeerde hij de lijvige, half ontklede man op de bank en keek hij om zich heen in de kamer, die door de gloed van een kleine zwart-wittelevisie werd verlicht. Hij was hier nooit binnen geweest – dat gold voor hen allemaal – en in hun verbeelding was het een paleis geworden, vol goud, juwelen en snoep. In werkelijkheid was het niet meer dan het zoveelste vervallen overblijfsel van een Duitsland dat niet meer bestond.

Ten slotte viel Dresners oog op een wandelstok in de hoek, die op sommige plaatsen nog zwart was, en op andere tot op het kale hout was afgesleten. Hij vroeg zich af in hoeverre zijn eigen rug ervoor verantwoordelijk was dat de stok zo glimmend gepolijst was. En of het afgebroken uiteinde een aandenken was aan het achtjarige

meisje dat in haar bed was weggekropen, het slachtoffer van een pak slaag dat ze had gekregen omdat ze een oude lamp had omgestoten die het nooit had gedaan.

‘Wie...?’ vroeg de man, terwijl hij opstond met dezelfde woede als al die jaren geleden, zij het niet met dezelfde snelheid of vitaliteit. Hij herkende hem niet zo snel als Marta.

Dat was begrijpelijk. Dresners ogen, die iets groter waren door de dikke brillenglazen, waren het enige wat niet veranderd was. De andere onderzoekers in de faciliteit waren verbluft toen hij erop had gestaan om zichzelf te onderwerpen aan veel van dezelfde protocollen als de atleten die zij trainden. Hij had ze gezegd dat het in het belang van de wetenschap was, maar dat was een leugen. Het was alleen in het belang van dit moment geweest. Zijn tengere, half uitgehongerde lichaam was veranderd in iets wat zich beter leende voor deze gelegenheid.

‘Christian?’ vroeg de man. Zijn vochtige ogen sperden zich zo ver open als de halfllege fles wodka op de tafel toestond.

Dresner knikte zonder iets te zeggen. Hoewel hij zich jarenlang op deze dag had voorbereid, wist hij niet meer wat hij moest zeggen.

‘Je bent sterk geworden.’ De man bonkte op zijn afhappende borst. ‘Zo heb ik je gemaakt. Ik heb je sterk gemaakt.’

Voor het eerst was de angst hem nu duidelijk aan te zien. En waarom ook niet. Hij was niet meer dan een afgeleefde soldaat die zichzelf dooddronk in een vergeten weeshuis. Maar Dresner was door de partij in de armen gesloten. Hij was een lid van de generatie die de wereld de superioriteit van het communisme en het Sovjet-systeem zou tonen. Hij was de toekomst en deze oude man een deel van een ver, irrelevant verleden.

‘Maak je geen zorgen,’ zei Dresner, terwijl hij naar de hoek liep waar de wandelstok stond. ‘Ik zal de Stasi niet op je afsturen.’

‘Door wat je ouders gedaan hadden...’ stamelde de man. ‘Ik moest je voorbereiden op de wereld. Dat je je te weer kon stellen tegen de mensen die tegen jou zouden zijn.’ Hij zweeg even en voegde daar toen snel aan toe: ‘Vanwege iets wat jouw fout niet was.’

‘En dat doe je nog steeds?’ vroeg Dresner, terwijl hij het versleten stuk hout pakte. Net zoals bij de speeltuin buiten herinnerde hij zich als op een foto hoe de stok was geweest toen hij wegging, en nu liet hij zijn hand over elke nieuwe kras en groef glijden, elke plek waar verf had gezeten die nu was weggesleten. ‘Ze voorbereiden op de wereld?’

De oude man zag het aankomen, maar door de jaren en de alcohol was hij te langzaam. De wandelstok knalde tegen zijn wang. Hij tolde om zijn as en zakte ineen tegen de groezelige leuning van de bank. Toen de rotting weer neerdaalde, ditmaal op zijn rug, kreunde hij zachtjes.

Dresners geest kon niet meer volgen wat zijn lichaam deed. Hij sloeg en sloeg en sloeg. De man gleed op de grond en probeerde een arm op te heffen om zich te verdedigen, maar de broze botten braken onder de volgende klap. Al snel verroerde hij zich niet meer, maar dat maakte niet uit. Dresner bleef hem slaan.

Pas toen zijn schouder te moe werd om de stok omhoog te brengen, hield hij op. Hij staarde wezenloos naar het stoffelijk overschot en probeerde nieuwe kracht te verzamelen.

Maar feitelijk was er verder niets wat hij kon doen. Het bloed vormde een plas rond de zolen van zijn laarzen en de dode ogen van de man staarden hem aan alsof ze het doodsbanige kind konden zien dat hij ooit was geweest.

Dresner liet de wandelstok vallen en wankelde de trap af. Onder aan de trap, waar de kinderen tevoorschijn hadden durven komen, bleef hij staan.

Hij knipperde hard met zijn ogen om hun gezichten te kunnen zien en probeerde om zijn ademhaling onder controle te krijgen, die nu zonder de petroleumkachel weer zichtbaar was.

‘Ik wou dat ik meer kon doen,’ zei hij ten slotte. ‘Dat zal ik ook, ooit. Dat beloof ik jullie.’

*De provincie Khost
Afghanistan*

Aditya Zahid lag plat op zijn buik achter het lang geleden verlaten stenen gebouw en kroop langs de afbrokkelende rand om het dorpje Sarabat af te speuren.

De verzameling vierkante, stoffige huisjes was klein, zelfs naar de maatstaven van dit deel van het Afghaanse platteland, en hij voelde dezelfde schaamte die zijn vader en diens vader vóór hem hadden gevoeld omdat hij het liet bestaan. De vete tussen deze mensen en de zijne had langer gewoed dan iedereen zich kon heugen, hoewel de reden ervoor in de loop der jaren was vervaagd. Sommigen zeiden dat het om gestolen vee ging; volgens anderen ging het om een verbroken huwelijksbelofte. Nu was hij er nog slechts.

Eigenlijk deed het er ook niet meer toe. Wat er echter wel toe deed, was dat hoewel zij bijna twee keer zoveel mensen hadden, de strijd altijd uitliep op een bloedige patstelling die niets oploste. Het was een voortdurende vernedering die volgens de oudsten van zijn dorp spoedig beslist zou worden. Zahid was daar minder zeker over.

Hij zocht weer dekking en sloot zijn ogen, terwijl hij zich voor de geest haalde wat hij had gezien. Er waren in totaal zeven mensen zichtbaar: twee vrouwen, een kind en vier mannen die hun geiten water gaven bij een bron die door hun goede vrienden de Amerikanen was aangelegd.

De zon stond pal boven zijn hoofd en hij kneep zijn ogen tot spleetjes terwijl hij de wanden van de ondiepe kloof afspeurde. Zijn metgezellen moesten het dorp nu volledig omsingeld hebben, maar hij zag ze nergens. Ze waren in de woestijn opgegaan.

De anonieme vreemdelingen die dit moment mogelijk hadden gemaakt stonden erop dat de verrassingsaanval nu uitgevoerd zou worden – niet onder dekking van het duister of zelfs maar in de schaduw die de klippen over slechts enkele uren zouden verschaffen. En om die reden deelde Zahid de opgetogenheid van zijn mensen niet bij het vooruitzicht dat ze deze honden van hun land weg zouden vagen. Het enige wat hij voelde was angst en achterdocht.

Niettemin hadden de gezichtsloze mannen zich gehouden aan elke afspraak die ze hadden gemaakt. Zahid had niet alleen een nieuwe AK-47 van hen gekregen maar ook een Amerikaans jachtgeweer met geluiddemper, dat hij had gebruikt om de wachtpost uit te schakelen die nu naast hem lag.

Hij keek neer op de dode en zette hem met zijn rug tegen een kapot stuk muur. Zijn hoofd kwam er ruimschoots bovenuit en zijn geruststellende silhouet zou ervoor zorgen dat de nietsvermoedende mannen in het dorp tevreden bleven.

Het digitale horloge om zijn pols – ook nieuw verstrekt – gaf niet de tijd aan, maar telde af. Het zou nog geen twee minuten duren tot het de nul zou bereiken. Tot dat zou beginnen wat hun eindoverwinning zou kunnen worden.

Weer deed Zahid zijn ogen dicht. Hij had zich hiertegen uitgesproken. Hij had geen vertrouwen in gezichtsloze mannen, hun wapens of hun geld. Het rook naar een valstrik, naar CIA-bedrog. Maar de oudsten begrepen de nieuwe wereld waarin ze leefden niet helemaal. En hun haat jegens de mensen uit Sarabat brandde veel feller dan hun haat jegens een indringer die spoedig verslagen en vergeten zou vertrekken. Zoals alle anderen.

Hij nam zijn nieuwe aanvalsgeweer in zijn hand en bad Allah om succes tot hij de zachte klik hoorde waarmee zijn afteltimer op nul sprong. Zijn mannen zouden nu oprukken, de jongeren al te snel – gedreven door adrenaline en de verhalen over roem die ze vanaf de dag van hun geboorte hadden gehoord. Hij stond heel langzaam op en bleef laag terwijl hij het dorp naderde. Hij speurde de bergkam af naar Amerikaanse soldaten en de lucht naar gevechtshelikopters. Maar er was niets te zien.

De stilte werd eindelijk verbroken door de hoge gil van een kind, gevolgd door het bekende geraas van automatisch geweervuur. Een vrouw werd van achteren geraakt terwijl ze probeerde te ontkomen. Ze viel voorover, met haar armen wijd, en landde in het zand met de onmiskenbare roerloosheid van een dode. Een van zijn eigen mannen verscheen van achter een gebouw en probeerde een rennende dorping op de korrel te krijgen, toen een jongen van een jaar of acht, negen zijn loop opzij tikte. Zahid zette het op een hollen en koerste op de vluchtende man af om hem te onderscheppen terwijl de schedel van de jongen door een geweerkolf werd verbrijzeld.

Zijn prooi was waarschijnlijk halverwege de twintig, strak en sterk, maar hij leek ook niet goed te weten wat hij moest doen. Hij sprintte en minderde vaart. Hij keek voor zich uit naar zijn ontsnap-

pingsroute en dan weer om naar het bloedbad dat zich in zijn dorp voltrok. Hij reikte naar het oude geweer op zijn rug, maar leek het niet te kunnen pakken.

Zahid bleef staan en knielde. Hij bracht zijn AK-47 naar zijn schouder en vuurde een zorgvuldig salvo af. De gedesorienteerde man wankelde en viel toen op zijn knieën, wezenloos naar de hemel starend. Maar nog steeds pakte hij zijn wapen niet.

Bedacht op een list naderde Zahid hem behoedzaam. Hij speurde het verlaten landschap af, dat zich in alle richtingen uitstreckte. Werd hij in een hinderlaag gelokt? Waarom zouden ze wachten? Waarom zouden ze zich als beesten laten afslachten?

Hij bleef op twee meter afstand staan en hield de loop van zijn nieuwe geweer gericht op het rimpelloze gezicht van zijn vijand. Die bloedde hevig uit een wond in zijn been, en de grond onder hem was donker van het bloed. Hij had niet lang meer te leven.

‘Waarom vecht je niet?’

Hij gaf geen antwoord, maar keek Zahid strak aan met ogen die geen haat of angst bevatten. Alleen leegte.

‘Waarom vecht je niet?’ herhaalde Zahid. Hij wierp een blik over zijn schouder toen het geweervuur afnam en het geschreeuw verstomde. De Amerikanen waren niet gekomen. Het dorpje Sarabat was verdwenen uit Gods blikveld. Na wie weet hoeveel jaren was hun eer hersteld. Maar hoe? Waarom?

‘God is groot,’ zei Zahid. Zijn vinger spande zich om de trekker terwijl hij zich weer naar zijn vijand omdraaide.

De gewonde man fronste zijn voorhoofd en hief zijn kin op tot hij recht in de felle schittering van de Afghaanse zon staarde. ‘Er is geen God.’

Claude Gérard richtte de enorme lens op het noorden en stelde scherp op een van de laatste levende inwoners van Sarabat: een oude vrouw die tevergeefs probeerde te ontkomen aan een ruit die haar bedolf onder een regen van slagen met een primitieve knuppel. Bloed spatte over de vacht van het dier. Terwijl ze viel en onder de hoeven werd gesleurd, probeerde ze haar hoofd te beschermen.

Hij zoomde uit zodat hij het hele slagveld kon overzien, als je het zo kon noemen. Hij had in Congo, Irak en Bosnië gevochten, om er maar een paar te noemen, en dacht dat hij elke manier had gezien waarop mensen elkaar om het leven konden brengen. Maar nog nooit iets als dit.

Hij richtte zijn lens op een van de aanvallers, die gehurkt zat naast

het lijk van de zoveelste gewapende dorping. Die wapens hadden ze echter niet gebruikt. Sommigen waren gevluht, maar de meesten waren gewoon blijven staan en hadden zichzelf en hun gezin laten afslachten.

Het geweervuur verstomde en Géroux bleef nog een paar tellen filmen. Wat hij vastlegde, waren niet de gebruikelijke stotende vuisten en triomfkreten, maar de stille verwarring van de overwinnaars die ronddwaalden tussen de lijken van hun gevallen vijanden.

Ten slotte liet hij de camera zakken en schakelde hij hem uit. De opgenomen beelden bleven echter in zijn hoofd hangen. Hij wist dat die aan de andere zouden worden toegevoegd. De beelden waaraan hij niet kon ontkomen.